LEDUNGEN

Kultur och miljö i Stockholms län

Nr 3-4 2022 40kr

Äntligen är julmarknaderna tillbaka!

Föreningsföryngring

Barnbok för alla åldrar

I detta nummer ...

… har vi flera artiklar på temat föryngring. Dels exempel från Hässelby, Österåker och Hägersten om olika projekt som lockat både skolbarn och deras föräldrar, dels en artikel om projektet Så blir vi yngre. Projektet startade i Heimbygda, Jämtland Härjedalens hembygdsförbund. Nu sprids det över landet via hela Sveriges Hembygdsförbund. ”Alla vill ha förändring, men vem är beredd att förändra sig?” frågar sig projektledaren Kristina Ernehed. Ja, det är en bra fråga. För förändring är aldrig lätt. Det är i stället lätt för alla hembygdsföreningar att falla in i gamla hjulspår, ”så här har vi gjort förr och det har alltid gått bra”. Men tänk om föreningen skulle bli beredd att förändra sig? Vad skulle kunna hända då? Det ska bli spännande att följa fortsättningen av Så blir vi yngre. Läs alla artiklar på temat på sid 3 – 12.

En sak som inte ändrar sig, utom när det är pandemi, är julmarknaderna runt om i länet. Nu kan vi på sid 13 – 16 återigen tipsa om marknader med glögg, pepparkakor, hemslöjd, julsaker – och naturligtvis tomtar. Lite traditioner är väl inte fel, även om vi ska förändra oss? Men det är förstås viktigt att komma i håg att kulturarvet inte är ett fruset ögonblick – utan en levande process.

Att bevara gammalt material – protokoll, foton, rapporter och dylikt är inte lätt. Många föreningar brottas med trånga utrymmen, kanske problem med fukt och mögel, svårt att bedöma vad som är värt att spara. I Tyresö har kommunen startat ett Tyresöarkiv, som är skilt från kommunens vanliga arkiv. (Läs på sid 17 – 19.) I Tyresöarkivet ska föreningar, företag och privatpersoner kunna deponera sina samlingar. Tyresö hembygdsförening har etablerat ett särskilt samarbete med arkivet i år när föreningen fyller 50 år. Ett av föreningens ändamål är att ”slå vakt om kulturarvet”, och det är ju just det man gör i ett arkiv. Tyresöarkivet ska också bli tillgängligt digitalt för allmänheten, en lovvärd satsning från en kommun som manar till efterföljd!
En annan tradition som hembygdsföreningar ägnar sig åt, särskilt de som ligger i Roslagen, är att vårda gamla båtar. Skärgårdsgruppen, en av länsförbundets arbetsgrupper, tog initiativet till en heldagskurs om båtvård (sid 20-21). Där fick deltagarna lära sig både gamla och nya metoder för att sköta om de båtar föreningarna äger. Men hur är det nu med Roslagsmahogny, vilka ingredienser ska den egentligen ha?

Och så har vi förstås våra fasta avdelningar: notiser och bokrecensioner. Bland notiserna hittar du ett nytt museum för Järfälla hembygdsförening, och om Länsförbundets Youtubekanal. Ett exempel på förändring och föryngring!

Ingrid Jacobsson
Vik redaktör

Innehåll

2 I detta nummer
3 Barnbok lockade alla åldrar
6 Ungdomar gjorde barnpromenad
7 Vandring i Österåker
10 Så blir vi yngre
13 Julmarknader
17 Tyresöarkivet
20 Vårda gamla båtar
22 Böcker
25 Notiser

Omslagsbild: Tomte från Sollentuna hembygdsförening. Foto: Anne-Berit Lavold

Barnboken som blev populär i alla åldrar.
Foto: Berndt Sehlstedt

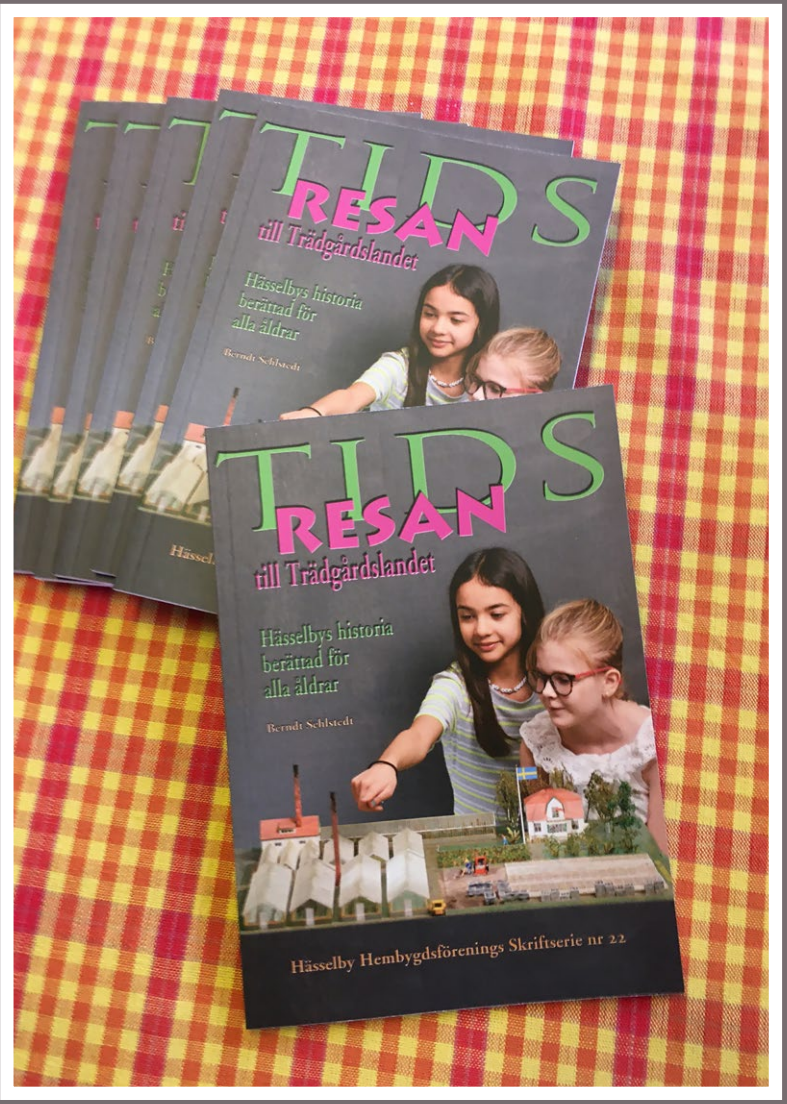

Barnbok lockade alla åldrar i Hässelby

Hässelby hembygdsförening bestämde sig för att göra en skolbok om lokalhistorien. Den var riktad till barn, men visade sig också passa utmärkt för vuxna!

TEXT: BERNDT SEHLSTEDT

”Mer och mer förstod vi att boken också var en vuxenbok. Med den kunde vi nu nå elevernas föräldrar. Ge dem en chans att upptäcka sin hembygd och sin lokalhistoria. Förhoppningsvis bli medlemmar i Hässelby Hembygdsförening. Det vi producerat tillsammans var absolut ingen barnbok.”

LARS HANNÉLL, STYRELSÖORDFÖRANDE HÄSSELBY HEMBYGDSFÖRENING

Inget fel på 70-plussare. Men varför är det så svårt att få yngre att engagera sig för den spännande lokalhistorien? Hässelby hembygdsförening uppvisar precis som andra föreningar en sned åldersfördelning. Ändå kommer många unga till hembygdsföreningens museivisningar. De populära guidade skolvisningarna lockar varje år 300 barn i åldrarna 9–10 år till föreningens museum.

Med skolvisningarna som utgångspunkt föddes tanken på att producera en lokalhistorisk bok för museibesökare i årskurserna två och tre. En bok som varje elev kunde ta med sig hem efter visningen. En ren skolbok som också kunde fungera i skolundervisningen när ”Hembygd” står på schemat och dessutom som inspiration för att väcka föräldrars och far- och morföräldrars lokalhistoriska intresse. Dessutom skulle en boksatsning med primärmålgruppen skolelever passa klockrent in på Sveriges Hembygdsförbunds fokus på barn och unga.

Det var en av Hässelby museums skolguider, Gerd Eklund, som uppmärksammade hembygdsföreningens styrelse på utmaningen att få museibesöket att bli något mer än en snart glömd engångsupplevelse och ett skönt avbrott i skoldagen.

Hässelby museum utgörs av det forna Kommunalhuset uppfört 1926 för den då nybildade köpingen Hässelby Villastad. Kommunalhuset innehöll förutom kommunalkontor också post och polis med häkte i källaren. När Kommunalhuset omvandlades till museum i mitten på 1980-talet fick häktescellen vara kvar och en ”fyllerist” i form av en fullstor mansdocka ligger på en brits i cellen. Från skolvisningarna var det ”mannen i cellen” som etsade sig fast i skolbarnens minne. Men Hässelbys historia var ju så mycket mer.

Det tog alltså inte lång tid för hembygdsföreningens styrelse att se nödvändigheten av att producera en attraktiv skolbok. När så styrelseordförande Lars Hannéll ansökt om, och beviljats, ekonomiskt stöd från Riksantikvarieämbetet för bokproduktionen kunde projektet rullas i gång. Våren 2020 var en redaktionell skolboksgrupp tillsatt bestående av föreningsordföranden Lars Hannéll, sekreteraren Barbro Jernström, styrelseledamöterna Eva Löfman och Berndt Sehlstedt och museiguiden Gerd Eklund.

Redaktionen var helt överens om att boken skulle bygga på ett rikt bildmaterial. Hembygdsföreningens bildarkiv är en sannskyldig guldgruva. Arbetet började med att hitta de ”rätta” bilderna. Bilderna skulle visa miljöer från olika tidsepoker där helst barn och ungdomar figurerade. Boken byggdes upp tematiskt där varje kapitel, som omfattade ett bokuppslag med korta texter och många fotografier, fick sin egen rubrik som exempelvis ”Lövsta tog hand om Stockholms sopberg”, ”Närodlat från 100 trädgårdar” och ”Spenatsoppa och Roliga timmen”.

För att ge berättelsen en genomgående röd tråd skapade redaktionen den fiktiva 10-åriga flickan Viola, uppvuxen under 1950-talet på en av Hässelbys många handelsträdgårdar. Viola berättar sin Hässelbyhistoria som mormor för sitt barnbarn, en nutida 10-årig pojke. I varje kapitel dyker Viola upp (tecknad) och berättar hur det var förr. Hon ställer också frågor i anslutning till varje kapitels tema. Frågor avsedda att sätta i gång tankearbetet hos läsaren.

Trots att det var pandemitider höll bokprojektet god fart. Många redaktionsmöten fick hållas via Zoom. Strax före tryckning var dock redaktionsmedlemmarna fysiskt samlade, men utspridda, i museets visningsrum och kunde gå igenom texter och bilder på storskärm. Vid denna tidpunkt framstod det allt tydligare att boken visserligen hade 9–10-åringar som primär målgrupp, men att den med behållning också skulle kunna läsas av vuxna.

– Mer och mer förstod vi att boken också var en vuxenbok. Med den kunde vi nu nå elevernas föräldrar. Ge dem en chans att upptäcka sin hembygd och sin lokalhistoria. Förhoppningsvis bli medlemmar i Hässelby hembygdsförening. Det vi producerat tillsammans var absolut ingen barnbok, berättar Lars Hannéll.

Läraren Karin Sterner ser ”Tidsresan till Trädgårdslandet” som ett viktigt pedagogiskt hjälpmedel i undervisningen om hembygden. Foto: Berndt Sehlstedt

Redaktionsgruppen som producerade den lokala historieboken består av fr v Lars Hannéll, Eva Löfman, Gerd Eklund och Berndt Sehlstedt. Hässelby museum i bakgrunden. Foto: Thomas Nyström

Bokens titel blev ”Tidsresan till Trädgårdslandet”. Den fick dessutom den följdriktiga undertiteln: ”Hässelbys historia berättad för alla åldrar”. Omslaget visar två 10-åringar som studerar en modell av en typisk handelsträdgård från den stora odlingsepoken i Hässelby. Bildens professionalitet uppnåddes tack vare att hembygdsföreningens egen skickliga fotograf Stephan Good höll i kameran.

Innan sidredigerade bilder och texter gick i väg för tryckning fick en grupp 10-åringar ta del av bokens innehåll. Förstod målgruppen bokens upplägg? Var det en relevant berättad historia? Blev läsaren nyfiken och engagerad? Med smärre korrigeringar efter ”elevtestet” gick boken i tryck våren 2021.

Karin Sterner är lärare vid Sörgårdsskolan. Hon blev verkligen glad när hon fick ”Tidsresan till Trädgårdslandet” i sin hand.

– ”Tidsresan till Trädgårdslandet” är en perfekt uppföljare till museibesöket med klassen, säger hon. Det finns så mycket att samtala om i klassrummet och boken med sina ”Viola-frågor” är verkligen ett bra pedagogiskt verktyg.

Karin inspireras av det stora bildutbudet.

– Eleverna kan utgå från fotografierna och själva göra jämförelse med hur de har det i dag. Bilden på en springschas med sin paketcykel från 40-talet kan jämföras med dagens hemtransporter per bil och moped av färdigrätter. Förr-och nu-perspektivet blir väldigt tydligt med den här boken, tillägger hon.

På Karins skola arrangeras ”Gammaldags skoldag” en gång per läsår.

– Inför den dagen är ”Tidsresan” verkligen ett lämpligt förberedelsematerial att lyfta fram i klassrummet.

Att ”Tidsresan till Trädgårdslandet” verkligen går hem hos eleverna märker vi när vi tittar in i Karins klass. En engagerad och pratglad elevgrupp jobbar med kapitlet ”Spenatsoppa och Roliga timmen”. Violas fråga är: ”Vad skulle du vilja ändra på i din skola”? Förslagen står som spön i backen. Spenatsoppa har dock ingen smakat. Men det finns andra rätter i dagens skolmatsal som både får tummen upp och tummen ner. ✦

HÄSSELBY HEMBYGDSFÖRENING

- Har drygt 800 medlemmar.
- Driver Hässelby museum, öppet söndagar 12.00–15.00.
- Ordnar guidade skolvisningar. ”Tidsresan till Trädgårdslandet” till alla elever.
- Gav det första exemplaret av ”Tidsresan till Trädgårdslandet” till prinsessan Estelle.
- Ger ut Hässelby Hembygdsblad (fyra nummer/år).
- Publicerar lokalhistorisk litteratur. Senast den historiska romanen ”Mäster och trädgårdskvinnorna”.
- Arrangerar söndagsprogram med föreläsare. Servering i ”Jontes Café”.
- Arrangerar stadsvandringar, även per cykel.
- Utser årligen mottagare av ”Hässelby Byggnadsvårdspris”.
- Bevakar och påverkar stadsplaneärenden.

Stadsmuseets sommararbetande skolungdomar ordnade barnpromenad i Hägersten.
Foto: Annica Dominius

Ungdomar gjorde historisk barnpromenad

TEXT: ANNICA DOMINIUS,
VICE ORDFÖRANDE, HÄGERSTENS HEMBYGDSFÖRENING

Skattjakt för barn bland skulpturer blev det spännande resultatet av ett samarbete mellan Hägerstens hembygdsförening och Stockholms stadsmuseum i somras.

Det började med ett gemensamt möte mellan Stockholms stads föreningar och museet i våras. Vår förening och museet var mycket intresserade av att gemensamt arbeta med ungdomar. Det gav oss möjlighet att låna tio av stadsmuseets sommararbetande ungdomar under tre sommarveckor.

Vi har medverkat i projektet Kulturarvet som besöksmål och arbetat med att ta fram en familjepromenad med barnperspektiv och en skattjakt. Vi föreslog sommararbetarna att utveckla promenaden och de tände på idén. Vi vandrade gemensamt den tilltänkta vägen och berättade om hur det var att vara barn i Hägersten för 100 år sedan. Samtidigt visade vi skulpturparken Hägerstenshamnen där vi tänkt genomföra vår skattjakt. Ungdomarna, i åldrarna 16 – 19 år, var fantastiska, de visade sig vara superintresserade och engagerade.

De arbetade sedan fram, med hjälp av en handledare på Stadsmuseet och ett par avstämningsmöten med oss, några berättelser och en väldigt fin skulpturjakt. Ett helt färdigt material fick vi!

Karta och beskrivning av promenaden finns nu på vår webbplats (hembygd.se/hagersten/news/30992) att hämta hem för alla som vill. Om man löser alla uppgifter och sedan lämnar in resultatet på Stadsmuseet får man en hemlig present. Det innebär att även Stadsmuseet förhoppningsvis kan få fler besökare. ✦

Besök i ruinen Biskopstuna. Guiden Sven Hugosson, i grön keps, berättar.
Foto: Lars Valentin

Rundtur i Österåkers kulturlandskap

Att läsa om kulturlandskapet i skolan är nog bra, men ännu bättre är att uppleva det i verkligheten. Det har Österåkers hembygdsförening tagit fasta på, och arrangerar en rundtur varje år för elever och föräldrar i projektet VVM –Vem Vet Mest.

TEXT: LARS VALENTIN, DELPROJEKTLEDARE VVM, IRMA HÄGERSTEDT, PROJEKTLEDARE VVM

Projektet Vem Vet Mest om Österåker är ett program för elever i årskurs 3 i Österåker. Det är inom projektets ram som rundturen med barn och föräldrar äger rum.

Som komplement till de bildspel och personliga besök av medlemmar i hembygdsföreningen, som sker i klassrummet, ville vi skapa reella upplevelser i vår rika kulturmiljö. Därför arrangerar vi årligen en rundtur i deltagarnas egna bilar till åtta utvalda sevärdheter och intressanta platser i kommunen. Rundturen, som alltid arrangeras en söndag, annonseras via hembrev i klasserna. Föräldrarna anmäler sig via en digital bokningstjänst, Simple Signup, utan assistans och inblandning från skolorna.

På den utsatta söndagen samlas deltagarna på en förutbestämd plats och får en rundturskarta och direktiv för körningen. Deltagarna får också en körplan där det angavs när de skulle vara på varje besöksmål. På åtta platser står våra kunniga amatörguider beredda att ta emot ekipagen, klara att kort presentera platsen, dess historia och svara på frågor. Barnen har redan tagit del av mycket av kunskapsmaterialet och brukar vara kunniga och kunna ställa relevanta frågor, ofta till häpnad för deras föräldrar!

Ett år hade vi 35 anmälda ekipage. För att inte alla skulle anlända till besöksmålen samtidigt slussade vi iväg dem i grupper om cirka fem bilar, med 15 minuters mellanrum. Då gick det

Starten på rundturen är vid Skärgårdsstadshallen, där deltagarna får sin karta och vägbeskrivning. Foto: Lars Valentin

att finna parkeringsplats och grupperna blev heller inte för stora. Det gällde ju att guiderna skulle kunna göra sig hörda. För att bli igenkända bar alla guiderna grön keps med vår förenings logga samt namnskylt på bröstet.

Vid en av stationerna försöker vi ordna mellanmål i form av sponsrad korv och dryck. Det kan behövas eftersom hela arrangemanget tar cirka fyra timmar att avverka för deltagarna.

Vi avslutar rundturen vid vår hembygdsgård i natursköna Ekbacken.

”Några gånger har vi haft en bokstavslek under rundturen där barnen fått pussla ihop bokstäver som de fått på de olika stationerna. Vid målet kan de klura ut vilket ord som bokstäverna ska bilda och lämna in för bedömning och utlottning av pris.”

Några gånger har vi haft en bokstavslek under rundturen där barnen fått pussla ihop bokstäver som de fått på de olika stationerna. Vid målet kan de klura ut vilket ord som bokstäverna ska bilda och lämna in för bedömning och utlottning av pris.

Rundturen utgör som sagt ett komplement till lektionerna och barnen får på detta sätt fördjupad kunskap och får också uppleva vårt kulturarv ”på riktigt”.

En av våra guider träffade efter en rundtur en av sina grannar som deltagit med sitt barn. Föräldern berättade då:

– Det var en fantastisk rundtur. Jag har varit på platser jag aldrig varit förut och inte ens visste fanns, trots att jag bott här så många år. Och min son Alexander; så duktig han var!

Det tar vi som ett gott betyg på rundturen. Det sporrar oss till att fortsätta och utveckla arrangemanget. Behöver vi nämna att allt är kostnadsfritt och ideellt?. ✦

Föreningsföryngring, vad är det egentligen?

“Vi måste få fler att engagera sig”, “vi måste få med fler unga”. Låter citaten bekanta? Det är sannolikt ord som uttryckts i de flesta föreningssammanhang sedan en lång tid tillbaka. Men hur ska det gå till? Ett framgångsrikt föryngringsarbete startade för sju år sedan i Jämtland Härjedalens hembygdsförbund. Nu sprids det över landet.

TEXT: KRISTINA ERNEHED, PROJEKTLEDARE SÅ BLIR VI YNGRE

Föreningsföryngring har varit på tapeten länge, inom hembygdsrörelsen började det prata om föryngringsarbete redan för femtio år sedan.

Det var också bakgrunden till när Heimbygda, Jämtland Härjedalens hembygdsförbund, drog igång projektet Så blir vi yngre 2015. Ett projekt som till en början handlade om att få fler barn och unga till hembygdsrörelsen men som kom att landa i något helt annat, nämligen vad föreningsföryngring i själva verket handlar om.

Så blir vi yngre inleddes med ett omfattande förankringsarbete med besök hos nästan alla föreningar i Jämtland Härjedalen för att kartlägga vilka aktiviteter och verksamheter som fanns för barn och unga och hur föreningarna ville jobba med utveckling. När kartläggningen var klar framträdde en väldigt tydlig bild: det var inte brist på aktiviteter och verksamheter för barn och unga som var problemet, utan att föreningarna inte lyckades nå de önskade målgrupperna och få dem att känna sig välkomna till eller nyfikna på föreningen.

Problemet handlade alltså om ▶

Tombola är en tradition i hembygdsföreningarna. Men för dagens barn är det något ovanligt som de blir nyfikna på. Foto: Susanne Kvarnlöf

”När kartläggningen var klar framträdde en väldigt tydlig bild: det var inte brist på aktiviteter och verksamheter för barn och unga som var problemet, utan att föreningarna inte lyckades nå de önskade målgrupperna och få dem att känna sig välkomna till eller nyfikna på föreningen.”

”Vi jobbade med frågeställningar som vad spelar hembygdsföreningen för roll för samtiden och för samhället? Varför ska man engagera sig? Vad har vi att ge till andra och, kanske den viktigaste, varför är det roligt att vara med? För till syvende och sist är det ju så enkelt att där människor har roligt, där vill man vara med. ”

kommunikation, om intern kultur och föreningsstruktur.

Så vi ställde om fokus och riktade det i stället in mot oss själva för att förstå vad som behövde förändras. Detta blev ett djupgående processarbete, där vi gick igenom allt från grunderna till vårt engagemang och syftet med våra föreningar till varför den ideella kulturarvsrörelsen är viktig för hållbar utveckling.

Vi jobbade med frågeställningar som vad spelar hembygdsföreningen för roll för samtiden och för samhället? Varför ska man engagera sig? Vad har vi att ge till andra och, kanske den viktigaste, varför är det roligt att vara med? För till syvende och sist är det ju så enkelt att där människor har roligt, där vill man vara med.

Kristina Ernehed, projektledare för Så blir vi yngre. Foto: Anders Lundin

Och under denna process började det hända saker. Deltagarna blev stärkta och bekräftade i varför de engagerade sig och varför föreningslivet är viktigt för hela samhället. De fick en ny stolthet över sitt engagemang som gjorde det lättare att berätta om sin förening på ett nytt sätt, och hembygdsrörelsen började synas aktivt i nya arenor och forum. Det var också tydligt att många tyckte att själva processarbetet i sig var väldigt roligt och givande. Och sakta men säkert så började nya människor att upptäcka hembygdsrörelsen och efter ett par år började vi se en betydligt mer åldersblandad hembygdsrörelse.

Med andra ord blev denna förändringsprocess en metod som stärkte och utvecklade rörelsen vilket gjorde att vi började nå och bli intressanta för fler målgrupper. En förändringsprocess för att nå föryngring helt enkelt.

Så det är vad vi menar att föreningsföryngring handlar om, ett inre förändringsarbete av vår rörelse för att öppna upp den för fler. Det är ingen quick fix utan det är ett arbete som kräver tid, som ställer oss inför nya situationer och frågeställningar och sannolikt skakar om oss lite i grunden, men som kan ge oss en mer levande och livskraftig rörelse och där vi kommer kunna ha väldigt roligt efter vägen.

Sedan 2020 har vi haft ett uppdrag för Sveriges hembygdsförbund att sprida resultaten av Så blir vi yngre och som del i det har vi nu tagit fram en metodbeskrivning av ”Heimbygda-metoden” som kommer att lanseras i slutet av hösten.

Metoden omfattar en metodhandledning att jobba i studiecirkel kring, en verktygslåda med praktiska tips och en fördjupning i tankarna bakom, och går även väl att kombinera med medlemsvärvningsguiden Så blir vi fler som finns att beställa från Sveriges Hembygdsförbund. Om du tycker att detta låter intressant och vill veta mer så kontakta konsulent Ann Pettersson, ann@hembygd.se, eller läs mer på hemsidan för Så blir vi yngre! ***hembygd.se/heimbygda/Heimbygdas-foryngringsarbete***

Och kom ihåg: Alla vill ha förändring, men vem är beredd att förändra sig? ✦

Här saknas ingen julmat! Korv, gröt, bröd, sill och snaps. Foto: Juha Nyberg

JULMARKNADER

Nu är det äntligen dags igen för julmarknader! Under pandemin var allt inställt, men nu törs vi samlas kring glögg, pepparkakor, hemslöjd och närproducerade matprodukter. Kanske dags för en utflykt i länet? Flera marknader finns att välja på, både under november och december.

12 november

S:T ERIKS GILLE, ROSLAGSBRO

HEMBYGDSFÖRENING har julmarknad kl 10:00 – 14:00 på gården vid Labacken. Försäljning av allehanda hantverk: betongfigurer, tovade tomtar, stickade strumpor, bundna kransar samt närproducerade mjölkprodukter, honung, äppelmust, köttprodukter med mera. Försäljning av korv och kaffe/smörgås, glögg och pepparkaka.

Samtidigt har föreningen loppis på julsaker som är skänkta till föreningen.

Hitta hit: Övra Söderbyvägen 24, 761 75 Norrtälje.

19 november

GRÖDINGE HEMBYGDSFÖRENING

har julmarknad i Vasastugan 12.00 – 15.00. Lös julklappsproblemen med hantverksprodukter från trakten. Försäljning av hembygdsföreningens böcker, bland andra Elins tonårsdagbok och Iselstaboken, vårt fina pepparkaksmått, Grödingebroschen, Korsnäskrukan, hemvävt och stickat, honung, hembakt och mycket mer. Lotterier och Kaffeservering.

Hitta hit: Grödinge hembygdsgård, Nynäsvägen 4 i Vårsta.

26 november

FÖRENINGEN SKÄRGÅRDSMUSEET

välkommnar till årets julmarknad kl 11:00 – 15:00. Museets butik är öppen med många tips på julklappar och de flesta övriga försäljare har lokalprodu- ▶

cerade varor. Det finns julpynt, kransar och annat trevligt. Gratis inträde för alla denna dag.
Hitta hit: Byholmsvägen 9, Stavsnäs Sommarhamn. Buss från Slussen till Vinterhamn, gå av vid Stavsnäs gärde. Gå tillbaka ca 200 m och ta Allévägen till höger ner till museet. Det är ca 15 min promenad. Med bil åker du Värmdöleden och väg 222 till Stavsnäs. Följ sedan skyltar mot Skärgårdsmuseet.

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN I SÖDERTÄLJE har levande julkalender fyra lördagar i rad. Varje lördag startar man kl 15:00 och håller på ca en halvtimme med ett program i ord och toner.

26 november är kalendern vid S:ta Ragnhilds kyrka. 3 december: Wendela Hebbes hus. 10 december: Sagateatern. 17 december: Gamla Rådhuset, Stora torget. Denna dag bjuds det också på glögg och pepparkakor.

EDSBRO HEMBYGDSFÖRENING har julmarknad på Åsavallen, Edsbro kl 11.00 – 14.00. Försäljning av tomtar, vantar, kakor med mera. Tombola, kaffe, korv, glögg,
Hitta hit: Åsavallsvägen 3, 762 97 Edsbro

BJÖRKÖ-ARHOLMA MEDBORGARHUSFÖRENING har julmarknad i Medborgarhuset, Björkö kl 11:00 – 14:00. Flera hantverkare medverkar med stickat, vävda mattor mm. Kaffe och skinkmacka serveras.
Hitta hit: Skeppsmyravägen, Simpnäs vägskäl, 764 53 Björkö.

Många godsaker har Tyresö sålt på sin julmarknad. Foto: Tyresö hembygdsförening

27 november

SALEMS HEMBYGDSFÖRENING har en adventsmarknad kl 12:00 – 16:00 med försäljning av lokala produkter; keramik, honung, slöjd, hembakat mm. Kaffeservering med hembakat bröd. Presentation av Salemvanten.
Hitta hit: Villa Skönvik, Rönningevägen 7 i Rönninge C. Pendeltåg Stockholm – Södertälje, station Rönninge. Huset är beläget i Skönviksparken där handikapparkering finns. P-platser finns också i Rönninge C med gångväg genom Skönviksparken.

RÅDMANSÖ HEMBYGDSFÖRENING håller julmarknad på Sladdstycket kl 11:00 – 14:00. Försäljning av produkter från orten med bland annat hemstickat, träslöjd, bakverk med mera. Kaffe, varm choklad, våfflor med grädde och sylt serveras. Visning av museet.
Hitta hit: Kapellskärs Hamn.

Riktig julstämning med välputsad kopparkittel. Foto: Juha Nyberg

3 december

LÄNNA HEMBYGDSFÖRENING har julmarknad vid Kvarngården kl 11:00 – 15:00 – en traditionell julmarknad i mysig kvarnmiljö. Hembygdsgården fylls med utställare, glögg- och fikaförsäljning och givetvis kommer tomten.
Hitta hit: Bergshamra byväg 67, Bergshamra.

4 december

TYRESÖ HEMBYGDSFÖRENING håller julmarknad vid Båtsmanstorpet Ahls-

Vackra blommor fanns på Grödinge julmarknad. Foto: Stefan Sundlin

torp i Tyresö kl 11:00 – 14:00. Här säljs hantverk, bröd, saft, sylt och böcker om Tyresös hembygdshistoria.
Hitta hit: Båtsmanstorp N:o 24 Ahlstorp Uddby rote, Alby skogsväg, 135 60 Tyresö. Kör väg 229, Tyresövägen, förbi OKQ8 och McDonalds. Tag höger i fjärde rondellen (räknat från Stockholm) till Prästgårdsvägen. Kör igenom villaområdet, sedan genom Uddby gård. Parkera där vägen tar slut vid Alby friluftsgård. Gå igenom vägbommen mellan parkeringsplatsen och hästpaddocken. Följ gångstigen åt höger (passera utegym på vänster sida). Fortsätt tills stigen delar sig i ett Y vid en informationsskylt, välj stigen till höger och följ den några hundra meter. Där ligger torpet upp mot skogen till höger.

SOLLENTUNA HEMBYGDSFÖRENING har julmarknad på Hersby hembygdsgård kl 12:00 – 15:00. Lekar kring granen, tomtebesök, Hersby spelmän spelar, Folkdansgillet dansar, försäljning av korv, sockervadd och glögg, kaffeservering med hembakt. Försäljning av hemslöjd, honung, hemstöpta ljus, bröd, kransar, saft, mjöl från våra kvarnar mm.

Handelsboden och smedjan är öppen. I Stenhuset visas 1700-tals julbord och det berättas om julen förr. I utställningen Julens dofter och smaker får man känna dofter och lära sig om var mat, kryddor och annat som hör julen till kommer ifrån och hur de har använts historiskt. Varför heter de som de gör? Valnöt – stor som en val? Polkagris – en dansande gris? Även ett uttryck såsom ”Att vara på kanelen” – ▶

Sollentuna hembygdsförening brukar visa gammaldags julbord. Foto: Anne-Berit Lavold

var kommer det ifrån? Att man blir snäll när man äter pepparkakor finns det en förklaring till också. Ja, massor av sådant får man veta. Julmarknaden är ett samarbete mellan Hembygdsföreningen, Slöjdgillet och Folkdansgillet.
Hitta hit: Hersby hembygdsgård. Lillhersbyvägen 1, Sollentuna.

BOTKYRKA HEMBYGDSGILLE har julmarknad kl 11:00 – 15:00. Försäljning av hemslöjdsalster, brödbakning, kaffeservering och grillad korv. Lotteri och besök av tomten.
Hitta hit: Trädgårdstorpsvägen 52 i Tullinge. Pendeltåg till Tullinge station Buss 722/723.

NORRA JÄRVA HEMBYGDSFÖRENING har en julmarknad kl 12:00 – 16:00 tillsammans med de övriga föreningarna verksamma i Akalla by. På Café Järva i hembygdsgården serveras kaffe med hembakade lussekatter, pepparkakor och fruktkaka. I en bod på gården säljer vi hantverksprodukter som producerats av våra medlemmar. Det är stickat, virkat och vävt. Hembakat bröd och egenhändigt framställda karameller. Lotterier med hantverksvinster tillverkade av våra medlemmar.

Andra föreningar i Akalla by ordnar verksamhet för barnen med julklappar och dans kring granen. 4H anordnar ett ridande luciatåg. Knallar säljer varor i marknadsstånd.
Hitta hit: Vid gården, Akalla by. Tunnelbana till Akalla station uppgång till torget. Gå över torget, in i den lilla skogsdungen och strax är du i den gamla bondbyn Akalla by.

10 december

BOO HEMBYGDSFÖRENING har julmarknad kl 11:00 – 15:00 vid hembygdsgården. Hantverksutställare, lotterier, lussekaffe och julgröt.
Hitta hit: Boo hembygdsgård, Nämdöstigen 2, 132 34 Saltsjö-Boo.

11 december

ENHÖRNA HEMBYGDSFÖRENING samarbetar med Bygdegårdsföreningen, Enhörna församling och Ekensbergs viltslakteri och välkomnar till en gammaldags jul i hembygdsmuseet kl 12:00 – 16:00. Försäljning av hantverksprodukter, kaffeservering och pyssel för barnen.

Julmarknad i bygdegården, Luciatåg vid Överenhörna kyrka samt försäljning av viltkött vid Ekensbergs Viltslakteri.

Dagen avslutas med att julen sjungs in i Överenhörna kyrka
Hitta hit: Buss 787 stannar vid Överenhörna kyrka. ✦

Bollmora centrum 1971. Foto: Peter Myhr

Tyresöarkivet – samlar kommunens kulturhistoria

Under 2021 startade Tyresö kommun ett projekt för att bygga upp ett kulturhistoriskt arkiv, Tyresöarkivet. Ett intensivt arbete har pågått sedan dess för att lägga grunden till arkivet. Där ska handlingar som speglar människor och verksamheter i Tyresö bevaras och tillgängliggöras för en lång tid framöver.

TEXT: EVA JOELSSON, PROJEKTLEDARE OCH ARKIVARIE, TYRESÖ KOMMUN

Hällberga var en plats för rekreation för personalen på varuhuset PUB i Stockholm. Här en sida ur gästboken från 1936. Foto: Tyresöarkivet

Arkivet har en djupare mening genom att kulturhistoriska värden värnas och tillskrivs betydelse. Innan etablerandet av Tyresöarkivet saknades möjlighet inom kommunen att ta tillvara kulturhistoriskt material. Handlingar som hade samlats hos föreningar, företag och privatpersoner, så kallade enskilda arkiv, riskerade att förstöras i källarlokaler, vindar eller förråd. Tyresö kommun såg behovet att kunna bevara sådana handlingar för framtida generationer och beslöt att etablera Tyresöarkivet som ett komplement till det befintliga kommunarkivet, där handlingar från kommunens förvaltningar och kommunägda bolag förvaras. Utöver detta fanns en önskan att Tyresöarkivet skulle tillgängliggöras, såväl fysiskt som digitalt, för medborgare i kommunen och utgöra en källa till historisk kunskap i utåtriktad verksamhet. Efter en genomförd förstudie tillsattes ett projekt 2021 för att kunna lägga grunden till arkivet. (***tyreso.se/tyresoarkivet/)***

Inom projektet var det viktigt att på ett tidigt stadium nå ut med information om arkivet till medborgare i kommunen för att få in material och bana väg för fortsatt utåtriktad verksamhet. Det befintliga kommunarkivets lokaler behövde kompletteras med ytterligare utrymme, hyllor och kartskåp. För att kunna tillgängliggöra handlingar digitalt krävs en teknisk plattform där bilder och andra dokument kan lagras och kategoriseras för att bli sökbara. Olika tekniska lösningar utvärderades under projektets gång och ett beslut togs kring en aktuell plattform. Frågor kring dataskydd (GDPR) och upphovsrätt klargjordes. En smygstart av tillgängliggörande av bilder initierades via sociala medier och Instagramsidan ***@tyresoarkivet.*** Tack vare att den framlidne fotografen Peter Myhr har överlåtit sitt bildarkiv till kommunen har det funnits en omfångsrik källa av konstnärliga och dokumentära bilder att visa upp, som skildrar Tyresö från sent 1960-tal till tidigt 2000-tal. Vid årsskiftet avslutades projektet och arbetet med att utveckla arkivet har sedan fortsatt i kommunens löpande verksamhet.

Grunden till arkivet har lagts och i det nu pågående arbetet har insamling av handlingar intensifierats. Handlingarna ordnas och förtecknas för att säkerställa att de blir sökbara. Utan struktur går det inte att veta vad som finns i arkivet. Ett omfattande arbete att skanna in dokument för att lägga in i den tekniska plattformen har också påbörjats. Inom en snar framtid kommer den tekniska plattformen att lanseras. Där ska det bli möjligt att utforma digitala utställningar och andra evenemang där exempelvis föreningar, skolor och äldreomsorg kan vara med och bidra.

Under arbetet med att bygga upp arkivet har det varit särskilt givande att etablera kontakter och samarbeten med föreningar och privatpersoner. Grundläggande frågor har väckts kring vad ett arkiv egentligen är, liksom syftet med att spara kultur-

”Genom att ta vara på material och föremål bidrar Tyresö hembygdsförening till att skapa minnen. Att sprida kunskap om hembygdens historia och utveckling med hjälp av berättaraftnar, guidade turer, utflykter och vandringar skapar mening, inte minst i den gemenskap som uppstår kring dessa evenemang. Tyresö hembygdsförenings verksamhet åskådliggör själva grunden till att ett kulturhistoriskt arkiv som Tyresöarkivet ska finnas.”

historiska handlingar för framtiden. Svaren kan sägas ligga i människans existentiella villkor.

Vi människor navigerar ständigt i våra liv kring alla de omständigheter som omger oss. Då hämtar vi erfarenheter från de referensramar vi har att tillgå. Vi söker mening genom att sätta in saker och ting i sammanhang och relatera dem till varandra. Det är i det här sammanhanget som ett kulturhistoriskt arkiv som Tyresöarkivet kommer in. Ibland sägs att arkiv är minnesinstitutioner i samhället. Minnen som vittnar om oss som människor och vilka vi har varit under en viss tid och i ett visst sammanhang.

Kumla egnahemsförening, numera Trollbäckens egnahemsförening, hade en prydlig protokollbok mellan 1911 - 20. Foto: Tyresöarkivet

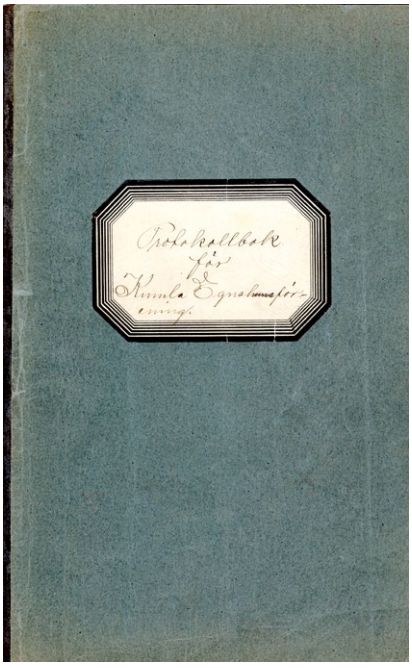

Arkivarie Eva Joelsson. Foto: Privat

Ett särskilt samarbete har utvecklats mellan Tyresöarkivet och Tyresö hembygdsförening ***(tyresohembygd.se***). Under 2022 firar Tyresö hembygdsförening 50 år och det har bland annat uppmärksammats genom att en utställning kring deras verksamhet har arrangerats i Tyresö konsthall. I utställningen framhålls ett av föreningens ändamål som fastställdes vid bildandet 1972, nämligen att ”slå vakt om kulturarvet”. Här möts Tyresöarkivet och hembygdsföreningen i ett gemensamt övergripande syfte. Genom att ta vara på material och föremål bidrar Tyresö hembygdsförening till att skapa minnen. Att sprida kunskap om hembygdens historia och utveckling med hjälp av berättaraftnar, guidade turer, utflykter och vandringar skapar mening, inte minst i den gemenskap som uppstår kring dessa evenemang. Tyresö hembygdsförenings verksamhet åskådliggör själva grunden till att ett kulturhistoriskt arkiv som Tyresöarkivet ska finnas. ✦

Hur tätar man bäst en gammal båt? Livliga diskussioner på kursen.

Mjuk eller hård tätning av båtar?

Hör rödsprit hemma som en ingrediens i den ”Roslags-mahogny”* som av tradition strukits på allmogebåtar för att vårda dem? Eller ska det vara terpentin? Diskussionens vågor gick höga om detta och andra ämnen i Roslagens Sjöfartsminnesförenings lokaler i Älmsta norr om Norrtälje den 3 september.

TEXT: LARS JACOBSSON FOTO: ANDERS UNOSSON

Länsförbundets Skärgårdsgrupp hade inbjudit till en kurs om vård av de gamla träbåtar som många skärgårdsföreningar sköter om. Efter en intensiv marknadsföring hade 24 personer hörsammat inbjudan, representerande 12 hembygdsföreningar.

Programmet hade sammanställts av ordföranden i Sjöfartsminnesföreningen, Lars Nylén, som också är vice ordförande i Stockholms läns hembygdsförbund. Efter att han berättat om museet och visat en film om sjöfartens historia i Roslagen inleddes

föredragen av Karolina Matts, intendent på Sjöhistoriska museet. Hon berättade initierat om olika tekniker för underhåll och renovering av allmogebåtar, till exempel hur man bäst tätar dem. Ska det vara med ”mjuka varianter” som fårtalg, trätjära och fett av olika slag? Eller ”hårda varianter” med olika medel som Sikaflex eller bitumen? Karolina betonade att båtar som ska kunna användas i sjön och sådana som ligger på land som museiföremål måste skötas på helt olika sätt. ”Bli medlemmar i Föreningen Allmogebåtar så får ni tillgång till den bästa kunskapen”, var Karolina Matts råd till deltagarna.

Lars Nylén hade sammanställt kursprogrammet.

”Det var verkligen roligt att skärgårdsföreningar från hela länet deltog, från Torö i söder till Singö i norr. Den här typen av kunskap måste föras ut också till en ny generation som ska fortsätta vårda våra båtar.”

Conrad Luttropp, professor på KTH, förklarade hur hållfastheten i båtar påverkas av olika träslag och av olika sätt att förbinda delar som bord, spant och annat med nitar, skruvar eller spikar. Även vård av båtmotorer stod på programmet och Östen Runelid från Pythagoras industrimuseum berättade bland annat att saltvattenskador, som ger oxidation och spränger motorblocket, är betydligt vanligare än frostsprängning av gamla motorer som använts i äldre båtar.

Efter lunchen fick deltagarna besöka museets verkstad, Beckhuset, där medlemmar från Föreningen Allmogebåtar visade upp flera båtar som man arbetar med för att sätta dem i sjödugligt skick. Här blev det ett intensivt utbyte av idéer och erfarenheter.

– Det var verkligen roligt att skärgårdsföreningar från hela länet deltog, från Torö i söder till Singö i norr. Den här typen av kunskap måste föras ut också till en ny generation som ska fortsätta vårda våra båtar, summerade Lars Nylén dagen.

Han framhöll också den betydelse som kulturbedömningen i Postrodden över Ålands hav har för att reparera, vårda och nybygga båtar på traditionellt sätt.

– Vi har ju hållit på med rodden i 50 år och har sett vilka avarter i fråga om båtar och båtvård vi allt eftersom fått bort och förhindrat.

Även Skärgårdsgruppens ordförande Gabriele Prenzlau-Enander var nöjd:

– Särskilt roligt var att det kom en önskan på en fortsättning av utbildningen. Vi funderar vidare på detta i vår grupp.

** Roslagsmahogny är en blandning, vanligen av tjära, kokt linolja och balsamterpentin, som används som träolja för att skydda båtar, bryggor, altaner med mera. Men även rödsprit kan enligt vissa blandas i ”mahognyn” i stället för terpentin.* ✦

Stadsvandringar 19: Periodika för Stadsmuseet, Medeltidsmuseet och Stockholmia forskning och förlag

Av: Bo Larsson redaktör. Stockholmia förlag. Stockholm 2022.

I Ledungen med sin nuvarande utformning, där vi i varje nummer på särskild plats i tidningen skriver om nyutkomna böcker, är det första gången vi skriver om ett nummer i serien Stadsvandringar. Det har sin naturliga förklaring i att denna utgåva, nummer 19, är den första på 24 år! De första 18 volymerna utkom mellan åren 1976 och 1998 och nu är det alltså dags igen.

Det är i alla avseenden en storstilad comeback. I 25 kapitel på drygt 400 sidor får vi möta exempel på den breda verksamhet som bedrivs vid Stadsmuseet, Medeltidsmuseet och Stockholmia forskning och förlag. Spännvidden är stundtals hisnande. Från den omskakande berättelsen om fyndet av ett barnlik på en vind i centrala Stockholm i kapitlet ”Barnet på vinden – polisgods blir museiföremål” via det avsevärt lugnare ”Stockholms parker - våra gröna kulturmiljöer” till ”Rådhusregistratorn som älskade män - ett liv i åttiosex anteckningsböcker”.

Med Stadsmuseets enastående bildsamlingar och en snygg layout har det blivit en bok att återkomma till och försjunka i. Den lämpar sig bäst i lagom stora doser och har klokt nog försetts med läsband som underlättar ett sådant umgänge.

Lennart Rosander

Stockholms gatunamn

Av: Nils-Gustaf Stahre med flera. Fjärde upplagan. Utökad och reviderad av Staffan Nyström. Stockholmia förlag. Stockholm 2022.

Stockholms gatunamns första upplaga från 1983 hör till de flitigast använda böckerna i min bokhylla. Efter nästan varje promenad eller cykeltur har den plockats fram och berikat mig med ny kunskap. Med truismen att staden är stadd i ständig förändring har nya upplagor kommit ut med jämna mellanrum, med den senaste, fjärde upplagan, 39 år efter den första.

När jag öppnar den senaste utgåvan känner jag mig genast hemma. Grundstrukturen är den samma och jag förlorar mig direkt i några av texterna. Spännvidden i beskrivningarna känns också igen. Från den kortaste korta: Vinkelvägen i Gamla Enskede: ”Efter vägens form” till Rörstrandsgatan som växer ut till en kulturhistorisk uppsats på flera sidor.

Men Stockholms gatunamn är ingen följeslagare på promenaden. Men sina 784 sidor och en vikt på 2 kilo och 18 gram (enligt min hushållsvåg) får den stanna hemma. Den fjärde upplagan har ökat med 115 sidor jämfört med den första. Också det ett mått på stadens tillväxt.

Lennart Rosander

> ***Stockholms gatunamns första upplaga från 1983 hör till de flitigast använda böckerna i min bokhylla. Efter nästan varje promenad eller cykeltur har den plockats fram och berikat mig med ny kunskap.***

Vinterviksdalen: Från Nobels dynamit till blomstrande oas

Lapidus, Robin & Severin Ingrid W redaktörer. Ekensbergsberättelser. Stockholm 2022.

Vinterviken är en av mina favoriter bland utflyktsmålen i Söderort. Som så ofta med dagens grönområden i storstaden bär också Vinterviken på ett brokigt förflutet. En av Sveriges verkliga världskändisar präglade med sin uppfinning under lång tid dalgången mellan Gröndal och Aspudden; Nobels Nitroglycerin aktiebolag. Men Vintervikens historia bär på så mycket mer.

Ett försök att ringa in denna rika historia görs nu i boken Vinterviksdalen. Redaktörerna har gått till väga på ett liknande sätt som i boken om Vasastan som också recenseras i detta nummer. Genom en väl avvägd blandning av olika texter skapas en berättelse rik på nyanser och perspektiv. Intervjuer och fakta blandas med friare texter till en helhet som lockar läsaren vidare.

En god del av boken ägnas åt dagens Vinterviken där rekreation odling och idrott spelar centrala roller. Det är glädjande att samtiden tillåtits ta plats, den blir snart historia. Men också tider som ganska nyligen passerat, som ännu inte hunnit bli riktig historia, har fått utrymme. En tidstypisk företeelse från denna tid är *Spelet om Hägersten*, från tidigt 1980-tal, som fått ett eget kapitel. Inspirerade av 1970-talets arbetarspel och ”Gräv där du står”-rörelsen hade *Spelet om Hägersten* premiär sommaren 1981 med manus

av författaren Kjell Johansson. Den andra spelsommaren, 1982, satt jag i publiken och texten väcker därför en våg av minnen.

Lennart Rosander

> ***En god del av boken ägnas åt dagens Vinterviken där rekreation odling och idrott spelar centrala roller. Det är glädjande att samtiden tillåtits ta plats, den blir snart historia.***

Brommaboken 2022

Bromma hembygdsförenings årsskrift. Årgång 93.

Den obrutna utgivningen av Brommaboken, med början 1930, har resulterat i närmare tusen artiklar om Brommas historia och samtid. Det är en storartad insats i lokalhistoriens tjänst. Utöver de artikelregister som publicerats i vissa årgångar av årsboken har artiklarna nu också gjorts sökbara på hembygdsföreningens hemsida. Här får man dessutom en kort sammanfattning av varje artikel. Ett föredömligt sätt att göra dessa drygt 90 år av kunskapsbyggande tillgängligt för en bred publik.

Ett stående inslag i ett stort antal årsböcker har Brommakrönikan varit. I årets upplaga, liksom i de tidigare, får vi här en snabb genomgång i form av kortare notiser kring de viktigaste lokala händelserna under föregående år. Jag vill lyfta fram denna samtidsdokumentation i kortform som sammantaget ger en detaljerad skildring av lokalsamhällets utveckling i tider av snabba förändringar.

I övrigt spänner Brommaboken 2022 över vida fält i tid och rum. Från Oden och Tor på en hällristning i Riksby till barnens lekar på en gata under 1960-talet. En artikel med en spännande infallsvinkel är genomgången av annonser och annonsörer i Brommaboken från starten 1930. Undersökningen formar sig till en studie

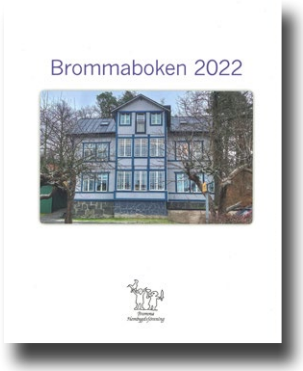

av det lokala näringslivets utveckling under en god del av 1900-talet och in i vår tid.

Lennart Rosander

Vasastan: en urban hembygd

Joel Johansson redaktör. Balkong förlag & Minnesbeta. Stockholm 2022.

Det här är en ovanlig bok om en hembygd. Åtminstone med hembygdsrörelsens mått mätt där dylika böcker brukar följa väl upptrampade stigar från då till nu. Inte sällan står bebyggelsens och näringarnas utveckling genom århundradena i centrum för den lokalhistoriska tidsresan.

Under Joel Johanssons redaktörskap har en annorlunda hembygdsberättelse vuxit fram. Här finns visserligen en del mer traditionella texter med historiska återblickar över stadsdelens utveckling under de senaste århundradena men fokus ligger någon annan stans. I ett flertal, ofta ganska korta, texter får vi möta människors upplevelser, känslor och minnen av Vasastan. Genom att blanda olika typer av texter som intervjuer, historiska återblickar och friare berättelser har en nyansrik och mångfacetterad skildring, rik på infall och perspektiv, skapats.

Ett bra exempel på ett annorlunda perspektiv är bokens tredje kapitel som innehåller berättelser om olika företeelser inom det populärkulturella fältet med tidsmässig tyngdpunkt kring millennieskiftet. Likaså ger det femte och sista kapitlet intressanta perspektiv på det lokala engagemangets betydelse för Vasastans utveckling under 1960- och 70-talen.

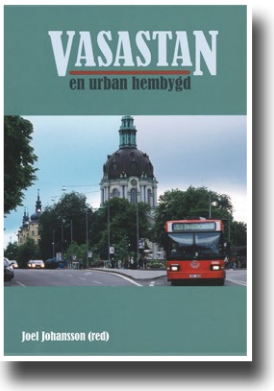

Lennart Rosander

> ***Ett bra exempel på ett annorlunda perspektiv är bokens tredje kapitel som innehåller berättelser om olika företeelser inom det populärkulturella fältet med tidsmässig tyngdpunkt kring millennieskiftet.***

Notiser

Text: Ann Pettersson /AP
Ingrid Jacobsson /IJ

Titta på vår Youtubekanal

För fyra år sedan fick Stockholms läns hembygdsförbund ekonomiskt stöd från Riksantikvarieämbetet för att genomföra projektet Kulturarvsstigar i skärgården. Hembygdsföreningar på Ornö, Runmarö, Ingarö och Södra Ljusterö har arbetat med att tillgängliggöra det lokala kulturarvet genom att bland annat anlägga kulturstigar, ta fram skyltar och skriva en bok. För att marknadsföra dessa intressanta platser har vi anlitat filmfotografen Michael Johansson från Sveriges hembygdsförbund som gjort fyra filmer. Filmerna kan ses på vår Youtubekanal Hembygd Stockholm och på vår webb hembygd.se/stockholm. Vi hoppas att de ska locka besökare och väcka intresse för skärgården. */AP*

Träskyltar på Runmarö.

Notiser

Nytt hembygdsmuseum i Järfälla

En postexpedition och en kassabok från svunna tider i museet i Skälby gård. Foto: Anders Hjelm

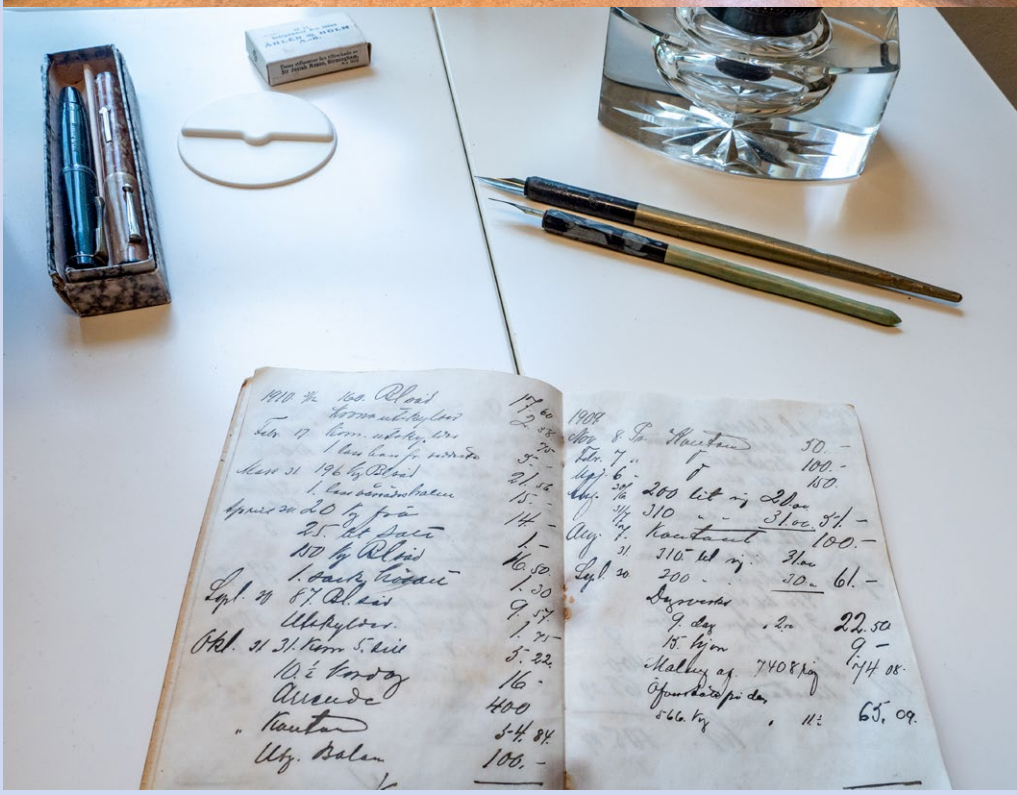

På Bygdegårdens dag den 4 september invigdes ett nytt hembygdsmuseum i Skälby-Barkarby bygdegårdsförenings lokaler i Skälby Gård. Genom ett samarbete mellan Skälby-Barkarby och Järfälla hembygdsförening har hembygdsföreningen nu hyrt rum i gårdens annex för en del av Järfälla Hembygdsmuseum.

Skälby Gård, med anor från 1500-talet, utgör en kulturmiljö som passar väl för ett hembygdsmuseum. Museets föremål kommer främst från Skälby-Barkarby och förhoppningsvis kommer det att locka alla åldrar till att få nya kunskaper eller fördjupa sina kunskaper om Järfällas kulturarv. En särskild satsning kommer att göras i förskolor och grundskolor.

Järfälla Hembygdsmuseum startade i Barkarbyskolan i början av 1980-talet. År 2011 flyttade museet till Jakobsbergs bibliotek och fick då samma öppettider som biblioteket med utökade möjligheter att visa samlingarna. Efter sju år blev föreningen uppsagd på grund av krympta lokaler för biblioteket och erbjöds nya lokaler av kommunen i kultur-och aktivitetshuset Huset på höjden, ett hus i kommundelen Söderhöjden. Detta var väldigt positivt, eftersom Söderhöjden är en mångkulturell miljö, där ett hembygdsmuseum kan medverka till att stärka integrationen. Lokalerna i Huset på höjden rymmer dock inte alla föremål, så hembygdsföreningen fick söka vidare och nu är vi etablerade också i Skälby Gård. Museet är öppet vid de tider då bygdegårdsföreningen har arrangemang samt efter kontakt med Järfälla Hembygdsförening. Mer info på hembygd.se/jarfalla. */Monica Boye-Möller, ordförande, Järfälla hembygdsförening*

Notiser

Stockholms stadsmuseum samlar 1980-talsminnen

Det är bara 40 år sedan, men 1980-talet är nu historia. Stockholms stadsmuseum konstaterade att man saknade föremål och berättelser från det decenniet. Därför han man nu startat en insamling av berättelser och minnen, som ska mynna ut i en utställning 2026. Alla som ville fick den 28 augusti visa upp föremål från den tiden, som fotograferades av stadsmuseets personal.

Det första föremålet som förevigades var en enliters mjölkförpackning (utan mjölk). Sedan kom bland annat den vanliga läroboken Hej Matematik.

Projektet fortsätter med enskilda intervjuer om 80-talet. Under hösten har Stadsmuseet också en serie samtalsträffar för allmänheten, där man i mindre grupper ska samtala om olika ämnen. De första träffarna handlar om träning och klubbliv.

Stadsmuseets antikvarie Bo Larsson, som tillsammans med antikvarie Minja Hjorth leder arbetet, säger så här om insamlingen:

”Sakerna man berättar om måste betyda något för den enskilda personen. Det kan handla om vardagsnära grejer som leksaker, kläder, datorer eller recept. Eller ett fotoalbum, enstaka foton eller ett minne. Alla berättelser som handlar om 1980-talet är intressanta, vanliga som ovanliga. Och så ska de på något sätt vara knutna till Stockholm.”

En skinnjacka och en Barbiedocka från 1980-talet. Foto: Stadsmuseet i Stockholm

Sök i kalendariet på ***stadsmuseet.stockholm.se/*** för information om olika programpunkter. */IJ*

Rättelse

På sid 6 i förra numret av Ledungen (nr 1-2:2022) missade vi att ange upphovsrätten för konstverket i bildtexten till Spökdjuret. Rätt bildtext är © Eva Fornåå / Bildupphovsrätt 2022. Vi ber om ursäkt för den missen. Fotografens namn, Rebecka Walan, var dock korrekt angivet.

Det är viktigt att alltid undersöka och uppge upphovsrätten korrekt. Den som exempelvis skriver en text eller tar ett fotografi äger rätten till sitt verk enligt Upphovsrättslagen. Det innebär att det finns begränsningar för hur andra personer kan sprida materialet vidare. När man avbildar ett konstnärligt verk har konstnären så kallad ideell rätt till bilden. Det innebär att konstnären har rätt att bli namngiven när verket återges exempelvis i en tidning eller på en affisch.

På Sveriges hembygdsförbunds webb finns bra och tydlig information om vad upphovsrätt handlar om, vilket skydd som ges och hur man ska veta när och hur man får använda material. Men till slut är det dock ditt eget ansvar att känna till vad som gäller ***hembygd.se/shf/upphovsratt*** . */AP*

Brandskyddsstund har guld i mund.

Vad kan vara mer meningsfullt än att rädda kulturarvet från att brinna upp? Kom igång redan idag! Ladda ner den nya handboken i systematiskt brandskyddsarbete: sakerforeningsgard.se/dokument.html
I lågorna slocknar kulturarvet.

Hembygdsförsäkringen | 0200-22 00 55 | forsakring@hembygdsforbundet.se

En tidskrift för kultur och miljö. Utges av Stockholms läns hembygdsförbund.
Utkommer fyra gånger om året. Ansvarig utgivare: Ordförande Anita Lundin.

POSTADRESS
Sabbatsbergsvägen 6,
113 61 Stockholm

REDAKTIONSGRUPP
Ann Pettersson, redaktör
ann@hembygd.se
Tel 08 30 21 80

Ingrid Jacobsson, vik redaktör
ingrid.jacobsson@bredband.net
Tel 070 572 35 24

Brittmarie Urve, skribent
urve@telia.com
Tel 070 817 61 67

Lennart Rosander, skribent
bclennart.rosander@gmail.com
Tel 070 759 58 99

Marcus Lundblad-Joons, formgivning
marcusjoons@gmail.com

VILL DU ANNONSERA?
e-post: ann@hembygd.se

VILL DU PRENUMERERA?
- Pris: 130 kr/år
- Studentpris: 80 kr/år
- Genom hembygdsförening: 80 kr/år
- Prenumereration till samtliga medlemmar i en hembygdsförening ger ett pris på 50 kr per medlem och år. Kontakta redaktör Ann Pettersson för mer information.

SÅ HÄR BESTÄLLER DU EN PRENUMERATION:
Sätt in beloppet för din prenumeration, (se ovan) på plusgirokonto: 58 83 56-6. Ange "Ledungen", ditt namn och din adress.

• TRYCK
V-TAB VIMMERBY
ISSN 0348-4750

Posttidning

Vid obeställbarhet retur till:
Stockholms läns hembygdsförbund
Sabbatsbergsvägen 6, 113 61 Stockholm

B

Vad väger en kubikmeter snö?

30-400 kg beroende på om den packats eller dragit till sig fukt. Snön påfrestar takkonstruktionen vilket kan leda till att taket brister. Vem ansvarar över att taken röjs från snö på er hembygdsgård?

Fler tips och råd:
hembygd.se/forsakring